

הפרוטה והירח שערויית כספי החלוקה לסופרים

ד"ח מיוחד מאת חגיית טוף

ההיגיון אומר שאמנות הכתיבה היא מלאכה שכוחה יפה לא רק לכבוד בעליה אלא גם לשחרורו מראגות פרנסה. הדימיון גורס כי סופר מכובד הוא אחד ששולחן-כתיבה עתיר מגירות עשוי עץ מהגוני וכורסת עור טובעניות מפארים את חדר עבודתו, שברנדי משוכה מתחלק לו לעתים מוזמנות לגורנו ומקטרת מפוטמת בטבק מן הסוג היקר נעוצה לו דרך קבע בזוויות פיו (להוציא את הרגעים בהם הוא לוגם מן הברנדי האמור...)

כשחוזרים להיות רציניים מתברר שהיראליה, כפי שזו מצטיירת מטענות הסופרים בישראל, מרידה הרבה יותר. למעשה, קיומם של סופרים המתפרנסים מיצירתם בלבד אפשרי רק במחוזות דימיון רחוקים. רובם מוצאים את פרנסתם בעיתונות ובאמצעי התקשורת האלקטרוניים, במיסגרות חינוכיות, במפגשים וימיעיון או בסדנאות לכתיבה יוצרת. גם מי שאינו פרופסור לכלכלה יכול להבין

ברחובות הפחות מהוררים של העיר, בתנאים הרחוקים מרחק שנות אור מאלה שתוארו בפתיחה הדימיונית של הכתבה.

אין איגוד מקצועי לוחם

על השאלה, מדוע לא נשמעה זעקתם של הסופרים במרוצת שנות שחיקת שכרם, קשה להשיב תשובה חרמשמעיית. ככל אופן, ברור שמצבם לוקה בשני חסרים עיקריים המונעים מהם להגיע לכותרות הראשיות באמצעי-התקשורת. ראשית, כך הם טוענים, אין להם איגוד מקצועי חזק שיילחם למען תביעותיהם. בכך הם מאשימים למעשה את אגודת הסופרים שאינה עושה די בנושא זה, ועל כך עור ידובר בהמשך. שנית, אין בידיהם אפילו מקצת מאותו כוח הנתון בידי המיגורים האחרים, זה המאפשר לנקוט בסאנקציות-עיצומים, שביתות והשבתות להשגת דרישותיהם. כמילים אחרות, אין ביכולתם להיות קבוצת-לחץ בעלת השפעה כלכלית ועניינית. לפיכך, נותרה זעקתם מהדהדת בחלל האוויר או, אם תרצו, במידבר שבו מהדהדות להן זעקותיהם האובדות של אנשי הקולנוע או של כמה מה עוסקים בתחומי אמנות אחרים. למולם של הסופרים, במיוחד של אלה שבחרו לנקוט עמדה פאסיבית בנושא, היה מי שקם והחליט לפעול להשגת תביעותיהם. גוף שהורכב מחברי הוועדה המקצועית של אגודת הסופרים, בראשותו של אהוד בן-עזר, החל לפעול עם כניסתו של שמעון פרס לראשות הממשלה. ה

שערויית כספי החלוקה: הסופרים הלכו לממשלה, הוקמה ועדה פאריטטית, מרבית הדרישות נידחו, האוצר ומשרד החינוך לא העבירו את הכספים, אגודת הסופרים עתרה לבג"צ, במרבית ההחלטות יזכו סופרי הילדים שממילא משתכרים הרבה יותר מעמיתיהם; מי שלא פנה בעצמו יצטרך להמתין לשנה הבאה. ביורוקראט ממשלתי, אבנר שלו, ממונה על המתן-בסתר באמצעות היחידה לסיפריות ציבוריות שבפיקוחו. סופרים ומשוררים ותיקים מקבלים המחאות בגובה של פחות מ-200 ש"ח, סופרי ילדים – עד 15,000 ש"ח. תעריפון שכר הסופרים מפגר ב-200 אחוזים אחרי האינפלציה. ליושבת-ראש האגודה, "אין מה להוסיף". כצפוי, סופר ערבי אזרחי-ישראל הכותב ערבית לא יקבל אגורה.

69 אלף ש"ח — למימון פרס ראשה-הממשלה. עור קבעה הוועדה שחלק מן הסכום — 800 אלף ש"ח — יופרש מתקציב משרד-האוצר, ואילו החלק הנוסף — 400 אלף ש"ח — מתקציב משרד-החינוך.

מסקנותיה של הוועדה עוררו את זעמו של אהוד בן-עזר, הטוען כי "אף דרישה מקצועית אחת של הסופרים לא הושגה". הדרישה להפחתת שיעור ניכוי המס במקור, למשל, הקושרת את גורלם של הסופרים בגורל סוכני הביטוח, האי-מנים, הבוחנים, המרצים ומעניקי שירותי המישי-רד ומאלצת אותם להפריש משכרם את שיעור המס הגבוה ביותר במשק — 50 אחוזים — נדחתה על הסף. גם טענותיהם של הסופרים, שאין מידה של צדק בעובדה שספורטאי ישראל, שחלקם חתומים על חוזים עונתיים שמנמנים, ישלמו רק 30 אחוזים בעוד הם עצמם, שהכנסתם עומה ואינה משמעותית לסך הכולל של הכנסות המדינה, נידונים לכרוע תחת נטל כבד ביותר של מיסים, לא עזרו.

הביורוקרטים רוצים סופרים עניים

עורך-דין אלי זהר, נציגה המשפטי של אגודת הסופרים ומי שנבחר במהלך הישיבת הוועדה כאותר

נושא, טוען כי הנימוקים שהועלו על ידי נציגי מסי-הכנסה במהלך הפגישה היו מנוחכים. לברניו, נציב מסי-הכנסה, יאיר רבינוביץ, טען כי היענות לדרישות הסופרים תגרוור אחריה גל שלם של תביעות, וכי הוא לא יוכל להפלות בין הסופרים לספורטאים, השוואה מקוממת לכשעצמה. אמנון גויבך, לעומתו, מי שהיה יועצו הכלכלי של שימעון פרס, טען טענה מקוממת עוד יותר. מוסיף עוד זרה. לדעת גויבך, ספרות טובה היא זו שנתכתבת מתוך דלות. מכאן הוא גם מגיע למסקנה העונה על חוקי ההיגיון הפריטי שלו — שככל שסופר יהיה עני יותר כן תהא יצירתו משובחת יותר.

פנייה מחודשת לנציב מסי-הכנסה לא הביאה עימה חידושים מפתיעים. כל שביכולתו להכניח, השיב זה, הוא שישום תוכנית הרפורמה הכלכלית

שנות האינפלציה וכיפורו. ב. שינוי תנאי התשלום של תמלוגים הניתנים לסופרים על-ידי המו"לים והשתתת חוזה אחיד בו ינוע גובה תמלוגים הניתנים מ-7.5 אחוזים ועד 15.

ג. תשלום תמלוגים לסופרים עבור החלפת ספרים כסיפריות הציבוריות. (דרישה זו מיישמת בארצות מערביות כמו גרמניה הפדרלית, הולנד, ארצות סקנדינביה ובעיקר באנגליה, שאף פיתחה מנגנון משוכלל לבריקת הקריטריונים ולעריכת סקרים על-פיהם נקבעת חלוקת התמי-לוגים. בארצות אלה מעוגן התשלום בחוק, ה-מהווה חלק בלתי נפרד מחוק זכויות יוצרים).

ד. ביסוס חזיק חוק סיפריות ציבוריות, הקבוע בכנסת ומחייב הקמת ספריה בכל מקום יישוב, על-ידי קביעת שיעור ההקצבה הממשל-תית התומכת כסיפריות. חוק הסיפריות הצי-בוריות אמנם מיושם, אולם הוא חסר "שיניים" כיוון ששיעור ההשתתפות של המדינה בהקמת הסיפריות הציבוריות, תיפעולן והחזקתן אינו מעוגן בו.

טיעון זה נועד להגדיל את היקף הרכישה של ספרים חדשים על-ידי הסיפריות, ובכך להעלות הן את שיעור התמלוגים הניתנים לסופרים על-ידי ההוצאות-לאור והן את שיעור התמלוגים עבור החלפת הספרים כסיפריות.

ועדת המנכ"לים רוחה

שישה חודשים לאחר הפגישה, ב-12 בנובמבר 1985, הוקמה ועדת מנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד-האוצר, עמנואל שרון, ובהשתתפות מנכ"ל משרד-המשפטים, מנכ"ל משרד החינוך ומנהל האגף לתרבות במשרד החינוך וי"ד הנהלת המועצה הציבורית לתרבות ואמנות, מר אבנר שלו, לבריקת מעמד הסופר בישראל.

נציגי הסופרים התייצבו בפני הוועדה ב-14 בפברואר 1986 והציגו את תביעותיהם. על ארבע הדרישות שפורטו למעלה נוספו רבות אחרות, כמו, למשל, דרישה להפחתת שיעור ניכוי המס במקור לסופרים. העומד כיום על 50 אחוזים והוא הגבוה ביותר במ-שק, דרישה להגדלת מיספר הווכים בפרס ראשה-הממשלה ל-15 יוצרים מדי שנה, יתר תמיכה באמצעות קרנות, פרסים והטבות אחרות לסופרים המבקשים להתפנות למלאכת הכתיבה ועוד. סך-הכל 23 דרישות עיקריות.

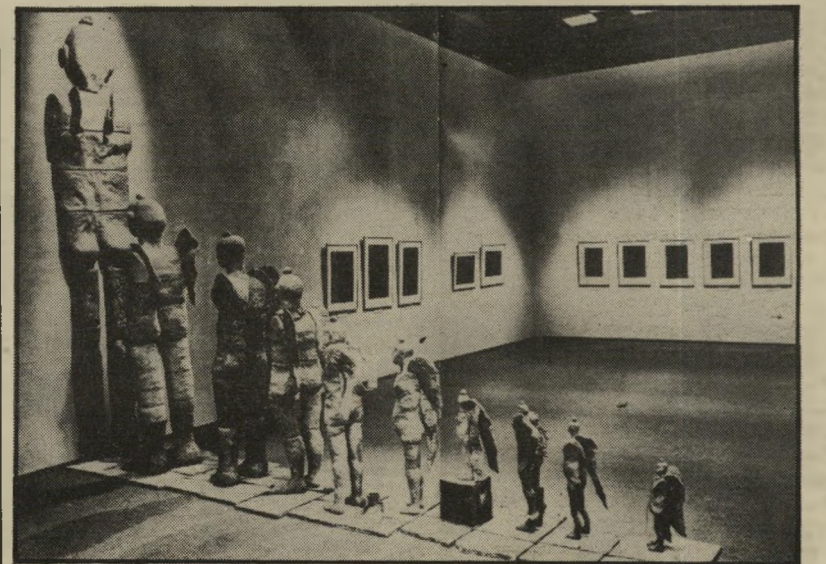
מסקנותיה של הוועדה הוגשו ב-21 באוגוסט 1986, ערב פרישתו של שמעון פרס מראשות הממשלה, עיתוי שהעיב על סיכויי מימושו. החלק המכריע בדרישות המיקצועיות של הסופרים לא התקבל על-ידיה. עם זאת, הוחלט בה על הקצאת סכום של 2,640,000 ש"ח לשנה לטובת הסופרים והספרות העברית. הקצבה זו, כך נקבע, נועדה להגדלת מספר הווכים בפרס ראשה-ממשלה ל-10 יוצרים מדי שנה, תשלום תמלוגים עבור החלפת ספרים כסיפריות הציבוריות, הכי-פלת התמיכה באגודת הסופרים והגדלת התמיכה במכון לתירגום ספרות עברית.

כשבועיים לאחר פירסום ההמלצות, ב-8 בספטמבר 1986, החליטו ראשה-הממשלה ראו שימעון פרס ושר החינוך והתרבות יצחק נבון להקצות מיידית סכום של 1,200,000 ש"ח, שהם כמחצית מן הסכום הכללי. מחצית מסכום זה נועדה לר-כישת ספרים עבור הסיפריות הציבוריות. המח-צית האחרת היתה אמורה להתחלק באופן הבא: 330 אלף ש"ח — לתשלום תמלוגים עבור החלפת ספרים כסיפריות.

123 אלף ש"ח — תוספת תקציב לאגודת הסופרים. 78 אלף ש"ח — תמיכה במכון לתירגום ספרות עברית.

צונקים: כרוזה של ציונה שימשי

בדרך אל הנביא: פיסלי קרמיקה של ציונה שימשי

עיתוי נחשב מוצלח, הן מבחינת פוליטיות — כך יטענו בודואי כל אלה שרואים בציבור הסופרים העיתונאים את "מבצר השמאל" בישראל — הן מבחינת אישיות, שהרי יצא שימעון של שמעון פרס לא רק כחונכ ספר אלא גם כחונכ ככתיבה בגלוי ובנסתר. חברי הגוף ובן-עזר בראשם הציגו בפגישתם עם ראשה-הממשלה ארבע דרישות עיקריות: א. עידכון התעריפון של שכר הסופרים, שהי פיק להישחק לבריקהם בכ-200 אחוזים במהלך

שמכתיבת ספר, אפילו יאה זה רבימכר הגמכר בכ-20 אלף עותקים, אי אפשר להתקיים. במיוחד לא בתנאי האינפלציה ותוכנית ההקפאה שבאה אחריה ואשר הביאה — לטענת הסופרים — למשיקת שכרם ולהשתרכותו בשיעור מאות אחוזים אחרי השכר הממוצע במשק. מפיטפוש בתנאי מחייתו של סופר ממוצע ניתן על נקלה להעריך את שיעור הכנסתו. מישפוש שכזה יכנס עובדה ידועה — את חייז הוא מעביר בין כתלי הידיות היותר צנועות,